

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії: Костюк Антон Михайлович, 1990 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2022 році Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара за спеціальністю «Політологія», навчається в аспірантурі Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України з 2022 р., виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Політологія».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України, м. Дніпро, від «30» червня 2026 року № 242, у складі:

голови разової спеціалізованої вченої ради

- Сергія СТАВЧЕНКА, доктора політичних наук, професора, завідувача кафедри політології, соціології та публічного управління Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

рецензентів:

- Миколи ПРИМУША, доктора політичних наук, професора, професора кафедри політології, соціології та публічного управління Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;
- Аліни ЛЯСОТИ, кандидата політичних наук, доцента, доцента кафедри політології, соціології та публічного управління Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

офіційних опонентів:

- Юрія ОСТАПЦЯ, доктора політичних наук, професора, професора кафедри політології і державного управління Ужгородського національного університету;
- Ярослава ЯРОША, доктора політичних наук, професора, професора кафедри політології та публічного управління Волинського національного університету імені Лесі Українки;

на засіданні «26» серпня 2026 року прийняли рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки Костюку Антону Михайловичу на підставі публічного захисту дисертації «Інституційна еволюція правоконсервативних партій в умовах політичних трансформацій (на прикладі сучасної Республіки Польща)» за спеціальністю 052 Політологія.

Дисертацію виконано у Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України, м. Дніпро.

Науковий керівник: ЛЕГЕЗА Сергій Валерійович, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри політології, соціології та публічного управління

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису із дотримання вимог пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами). У дисертації вперше в українській політичній науці запропоновано авторську інтегровану трирівневу модель аналізу інституційної еволюції правоконсервативних партій, яка поєднує макро-, мезо- та мікрополітичний рівні дослідження й дає змогу комплексно розглядати організаційний, нормативний та дискурсивний виміри партійного розвитку; розроблено систему емпіричних індикаторів оцінювання інституціоналізації (електоральна стабільність, організаційна формалізація, законодавчий вплив, транснаціональна взаємодія) та обґрунтовано методику їх застосування із залученням методів якісного та кількісного контент-аналізу емпіричних даних у посттрансформаційному контексті. Удосконалено підходи до аналізу процесів партійної інституціоналізації в умовах посткомуністичних трансформацій та запропоновано нове бачення сучасного правого консерватизму як адаптивної політичної доктрини, що поєднує стабільність базових цінностей із гнучкістю інструментів політичної діяльності. Набуло подальшого розвитку застосування методології Critical Discourse Analysis (CDA) для верифікації ідеологічних маркерів та доктринальних трансформацій консервативних акторів в умовах кризи інституціоналізації громадянського суспільства. Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в можливості використання запропонованих теоретико-методологічних підходів та аналітичного інструментарію для дослідження інституційної адаптації політичних партій у періоди суспільно-політичних трансформацій, аналізу їхніх комунікаційних і коаліційних практик, а також у розширенні концептуального апарату дослідження партійних систем через операціоналізацію поняття «інституційна еволюція» стосовно правоконсервативного сегменту.

Дисертація виконана державною мовою із дотриманням вимог до оформлення дисертації, встановлених МОН України. Обсяг основного тексту дисертації відповідає нормам, встановленим освітньо-науковою програмою «Політологія» за спеціальністю 052 Політологія Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України.

Здобувач має 3 наукових публікації за темою дисертації, з яких 3 статті в наукових фахових виданнях України, 1 тези доповідей на Всеукраїнських науково-практичних конференціях з міжнародною участю, які відповідають вимогам пунктів 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, зокрема:

1. Костюк А. М. Від традицій до інновацій: дослідження правоконсервативних партій в сучасній Польщі. *Epistemological Studies in Philosophy, Social and Political Sciences*. 2023. Т. 6, № 1. С. 100-108. <https://doi.org/10.15421/342313> (фахове видання категорії «Б»).

2. Костюк А. М. Глобальний консервативний поворот і його вплив на політичний ландшафт Польщі. *Український політико-правовий дискурс*. 2025. № 16. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17438898> (фахове видання категорії «Б»).

3. Костюк А. М. Від Брюсселя до Варшави: політична риторика і стратегія польських консерваторів. *Український політико-правовий дискурс*. 2025. № 17. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17749035> (фахове видання категорії «Б»).

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої ради та присутні на захисті фахівці:

Голова спеціалізованої вченої ради – Ставченко Сергій Вікторович, доктор політичних наук (д.політ.н., 23.00.01 – теорія та історія політичної науки), професор, завідувач кафедри політології, соціології та публічного управління, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України. Зауважень немає.

Офіційний опонент – Остапеч Юрій Олександрович, доктор політичних наук (23.00.02 – політичні інститути і процеси), професор, професор кафедри професор кафедри політології і державного управління, Ужгородський національний університет Міністерства освіти і науки України.

Зауваження:

1. У дисертаційній роботі запропоновано авторську трирівневу інтегративну модель аналізу інституційної еволюції правоконсервативних партій, яка є одним із найбільш вагомих наукових здобутків дослідження та демонструє прагнення автора поєднати інституціональний, ідеологічний і дискурсивний виміри політичного аналізу. Водночас окремі елементи запропонованої моделі потребують більш детальної методологічної конкретизації. Зокрема, у роботі недостатньо чітко визначено критерії переходу між макро-, мезо- та мікрорівнями аналізу, а також механізми їх взаємозв'язку під час дослідження конкретних політичних процесів. Не до кінця зрозуміло, за допомогою яких саме індикаторів або емпіричних параметрів автор здійснює віднесення окремих явищ до відповідного рівня аналізу та яким чином забезпечується інтеграція результатів, отриманих на кожному з них. Крім того, доцільним було б більш детально розкрити можливості практичного застосування запропонованої моделі в інших компаративних дослідженнях партійних систем країн Центрально-Східної Європи та окреслити її методологічні обмеження. Це зробило б авторську концепцію більш універсальною, підвищило б рівень її операціоналізації та сприяло б ширшому використанню у подальших політологічних дослідженнях. Проте висловлене

зауваження має рекомендаційний характер і не зменшує наукової цінності запропонованої автором моделі та дисертаційної роботи загалом.

2. Безперечною перевагою дисертаційної роботи є комплексне дослідження інституційної еволюції правоконсервативних партій Республіки Польща упродовж 1990–2025 років. Автор послідовно розглядає організаційні, програмно-ідеологічні, дискурсивні та зовнішньополітичні аспекти розвитку польського правоконсервативного середовища, приділяючи особливу увагу партіям «Право і справедливість», «Суверенна Польща» та «Конфедерація». Водночас заявлений у роботі порівняльно-політологічний підхід реалізовано переважно через зіставлення окремих правоконсервативних акторів у межах самої польської партійної системи. У дисертації майже не представлено системного порівняння польського випадку з інституційною еволюцією правоконсервативних партій інших держав Центрально-Східної Європи, зокрема Угорщини, Словаччини та Чехії. Залучення відповідних порівняльних кейсів дозволило б чіткіше з'ясувати, які встановлені автором закономірності є специфічними саме для польського політичного середовища, а які мають ширший регіональний характер. Наприклад, доцільним було б порівняти польську модель із трансформацією партії «Фідес» в Угорщині, розвитком національно-консервативних і популістських сил у Словаччині, а також організаційними та електоральними стратегіями правих партій Чехії. За відсутності такого міждержавного зіставлення окремі висновки щодо репрезентативності польського досвіду для країн Центрально-Східної Європи виглядають недостатньо емпірично обґрунтованими. Польський кейс має низку специфічних передумов, серед яких особлива роль католицької церкви, спадщина руху «Солідарність», характер посткомуністичного партійного розмежування, значення політики історичної пам'яті та особливості відносин із Росією, Німеччиною і Європейським Союзом. Тому перенесення висновків, отриманих на матеріалі Польщі, на весь центрально-східноєвропейський регіон потребувало б більш розгорнутої порівняльної перевірки. Отже, ширше залучення компаративного матеріалу дозволило б автору чіткіше визначити унікальні та типові риси польської моделі правоконсервативної інституціоналізації, посилити доказовість висновків, підвищити рівень теоретичного узагальнення результатів і переконливіше обґрунтувати можливість застосування запропонованої аналітичної рамки до інших країн регіону. Водночас висловлене зауваження не знижує наукової цінності проведеного дослідження, а окреслює перспективний напрям його подальшого розвитку.

3. Автор достатньо детально характеризує діяльність партії «Право і справедливість» у період її перебування при владі, а також аналізує президентську кампанію Кароля Навроцького 2025 року. Водночас завершальний етап інституційної еволюції польського правоконсервативного табору розкрито недостатньо комплексно. Зокрема, у роботі констатується факт переходу партії

«Право і справедливість» до парламентської опозиції після виборів 2023 року, однак не здійснено ґрунтовного аналізу причин, через які партія, здобувши найбільшу кількість голосів і депутатських мандатів, не змогла сформувати урядову більшість. На нашу думку, доцільно було б детальніше проаналізувати вплив інституційних трансформацій, здійснених ПіС упродовж 2015–2023 років, на її подальший коаліційний потенціал. Зокрема, поза увагою автора залишилися наслідки реформування судової системи, змін у функціонуванні публічних засобів масової інформації, трансформації механізмів стримувань і противаг, а також конфлікту з інституціями Європейського Союзу щодо дотримання принципів верховенства права. У сучасній політичній науці такі процеси нерідко розглядаються як прояви переходу до моделі неліберальної демократії, що має концептуальні паралелі з політичним курсом уряду Віктора Орбана в Угорщині. Отже, більш комплексне висвітлення взаємозв'язку між інституційними реформами періоду правління ПіС, їхніми політичними наслідками, парламентськими виборами 2023 року та президентськими виборами 2025 року дозволило б глибше розкрити сучасний етап інституційної еволюції польського правоконсерватизму та зробило б авторські висновки ще більш аргументованими.

4. Автор переконливо обґрунтовує можливість використання результатів дисертаційного дослідження у науковій, освітній та аналітичній діяльності, зокрема під час викладання навчальних дисциплін із політології, підготовки наукових праць та проведення порівняльних досліджень партійних систем. Водночас практична складова роботи могла б бути більш виразною за рахунок формулювання конкретних прикладних рекомендацій для органів державної влади, політичних партій та інших суб'єктів політичного процесу України. З огляду на сучасні виклики демократичного розвитку, європейської інтеграції та повоєнної інституційної відбудови України, доцільним було б запропонувати конкретні механізми адаптації польського досвіду інституційного розвитку політичних партій, їхньої організаційної модернізації, взаємодії з громадянським суспільством, формування стійких партійних структур і підвищення рівня внутрішньопартійної демократії. Це дозволило б не лише посилити прикладну цінність отриманих результатів, а й продемонструвати можливості їх практичного використання у процесі вдосконалення української партійної системи відповідно до європейських демократичних стандартів.

5. Окремого зауваження потребує оформлення науково-довідкового апарату дисертаційної роботи. У тексті дослідження бібліографічні посилання подаються у квадратних дужках із зазначенням лише порядкового номера відповідної праці у списку використаних джерел, тоді як сторінки використаних не зазначаються. Такий підхід дає змогу встановити загальне джерело запозиченої інформації, проте істотно ускладнює локалізацію та перевірку конкретних положень, визначень, класифікацій, теоретичних концепцій і

фактичних даних, на які спирається автор. Особливої ваги ця проблема набуває у теоретико-методологічному розділі дисертації, де автор звертається до праць значної кількості зарубіжних і вітчизняних дослідників, характеризує їхні наукові позиції, відтворює понятійні конструкції та узагальнює положення різних наукових шкіл. За відсутності сторінкових посилань читачеві складно визначити, чи стосується наведене твердження всієї концепції відповідного науковця, чи лише окремого фрагмента його праці, а також перевірити точність авторської інтерпретації. Крім того, відсутність сторінкової локалізації не дає можливості достатньо чітко розмежувати дослівне цитування, близький переказ, узагальнення позицій інших авторів та власні висновки здобувача. Уважаємо, що при наведенні конкретних дефініцій, положень, класифікацій, статистичних даних або детальному відтворенні позицій інших дослідників доцільно було б зазначати не лише номер джерела, а й відповідну сторінку або діапазон сторінок, наприклад. Водночас зазначене зауваження стосується передусім культури академічного цитування та оформлення наукового апарату роботи й не заперечує самостійності основних висновків і загальної наукової цінності дисертаційного дослідження.

6. Певні зауваження викликає спосіб представлення наукової новизни дисертаційного дослідження. У відповідному структурному елементі роботи автор переважно констатує отримані результати та перелічує положення, які, на його думку, становлять наукову новизну, однак у більшості випадків вони мають декларативний характер. Недостатньо чітко простежується, у чому саме полягає принципова відмінність авторських результатів від уже наявних напрацювань у вітчизняній та зарубіжній політичній науці, а також який саме особистий науковий внесок здобувача у вирішення поставлених дослідницьких завдань. Зокрема, окремі положення, сформульовані як такі, що «удосконалено», «набули подальшого розвитку» або «вперше запропоновано», не супроводжуються достатнім поясненням того, що саме було вдосконалено порівняно з попередніми дослідженнями, які нові теоретичні чи методологічні елементи запропонував автор, а також у чому полягає їхня концептуальна або практична цінність. Це дещо ускладнює оцінку ступеня інноваційності окремих наукових результатів та їхнього місця у сучасному політологічному дискурсі. На нашу думку, більш ґрунтовне розкриття сутності кожного положення наукової новизни із чітким акцентуванням на авторському внеску, порівнянням із попередніми дослідженнями та аргументацією того, у чому саме полягає новизна отриманих результатів, зробило б цей структурний елемент дисертації більш переконливим і методологічно завершеним. Водночас висловлене зауваження не заперечує наявності у роботі оригінальних наукових результатів, а стосується насамперед способу їх представлення та обґрунтування.

Офіційний опонент – Ярош Ярослав Богданович, доктор політичних наук (23.00.02 – політичні інститути і процеси), професор, професор кафедри

політології та публічного управління, Волинський національний університет імені Лесі Українки Міністерства освіти і науки України.

Зауваження:

1. *Трирівнева інтегративна модель (макро, мезо, мікрорівні) (с. 99-111).* У дослідженні розроблено та методологічно обґрунтовано авторську трирівневу інтегративну рамку (макро-, мезо- та мікрорівні), яка долає обмеження лінійного аналізу партійних систем. За допомогою пропонованої моделі, можна одночасно аналізувати інституційні, партійні та індивідуальні чинники політичної мобілізації. У зв'язку з цим виникає питання чи емпірична база дозволяє надійно перевірити взаємодію всіх трьох рівнів одночасно. Існує ризик, що частина висновків базується на кореляціях, а не на причиннонаслідкових зв'язках.
2. *Пріоритет культурноідентичних кліважів над економічними чинниками у формуванні підтримки правих партій (с. 142-153).* Автор стверджує, що культурноідентичні розбіжності (наприклад, вісь «національного суверенітету –наднаціональної інтеграції») виступають головним драйвером підтримки правих сил, витісняючи економічні та класові чинники. Це важливе твердження, але воно потребує додаткового обґрунтування: можливо, що економічні нерівності або матеріальні інтереси виступають латентними детермінантами, які опосередковано проявляються через культурні наративи.
3. *Залежність від офіційних джерел (с. 192-200).* Аналіз дискурсу в дисертації значною мірою базується на офіційних промовах і партійних документах. Рекомендуємо розширити джерельну базу за рахунок неформальних каналів комунікації соціальних мереж, місцевих ЗМІ, блогів та інтерв'ю з активістами. Офіційні тексти можуть відображати нормативні позиції партій, але не завжди відтворюють те, як меседжі сприймаються й трансформуються в публічній сфері. Це створює ризик односторонньої інтерпретації дискурсивних стратегій і недооцінки каналів, через які ідеї поширюються та мобілізують електорат.
4. *Міжнародний контекст.* Дослідження обмежене лише Польщею. Залучення інших країн Центрально-Східної Європи (наприклад, Угорщини, Румунії, Словаччини чи Чехії) могло б посилити порівняльну цінність роботи та надати ширший контекст для виявлення закономірностей інституційної еволюції правоконсервативних партій в умовах політичних трансформацій.

Рецензент – Примуш Микола Васильович, доктор політичних наук (23.00.02 – політичні інститути та процеси), професор, професор кафедри політології, соціології та публічного управління, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України.

Зауваження:

1. Попри значний обсяг використаних польських та англомовних джерел, у теоретичній частині дисертації недостатньо представлені праці українських науковців, присвячені проблематиці інституційного розвитку політичних партій,

трансформації партійних систем та сучасних політичних процесів у країнах Центрально-Східної Європи. Доцільним було б ширше використання праць українських дослідників з проблем інституціоналізму, патології та політичних трансформацій, що дозволило б ще повніше інтегрувати результати дослідження у сучасний український науковий дискурс, посилити теоретичну аргументацію роботи та поглибити порівняльний аспект аналізу.

2. Мало б беззаперечний сенс детальніше показати порівняльні перспективи аналізу правоконсервативних партій. Автором у дисертації здійснено певні порівняння розвитку правоконсервативних політичних сил Республіки Польща з відповідними партійними акторами інших держав Європейського Союзу, що дозволило визначити особливості польської моделі інституційної еволюції. Водночас доцільним було б більш детально розкрити відмінності між національними моделями розвитку правоконсервативних партій у країнах ЄС з урахуванням специфіки їхніх політичних систем, електоральних структур та історико-інституційних умов.

3. У дисертації недостатньо розкриті особливості взаємодії правоконсервативних партій Польщі та суспільства. Потребувало б детальнішого висвітлення питання взаємозв'язку між партійними структурами, суспільними групами, електоральними орієнтаціями та механізмами політичної мобілізації, які впливають на інституційну еволюцію правоконсервативних політичних сил. Крім того, доцільним було б детальніше показати регіональні особливості політичної конкуренції у Польщі, зокрема відмінності електоральної підтримки правоконсервативних партій у різних регіонах країни та їхній вплив на розвиток партійної системи.

Рецензент – Лясота Аліна Євгеніївна, кандидат політичних наук (23.00.02 – політичні інститути і процеси), доцент, доцент кафедри політології, соціології та публічного управління, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України.

Зауваження:

1. Запропонована автором тривимірною аналітична рамка (що поєднує теорію інституціоналізації та CDA) є надзвичайно перспективною. Проте у підрозділах, присвячених раннім етапам досліджуваного періоду (1990-ті роки), організаційний вимір подекуди домінує над дискурсивним, що дещо зміщує баланс між елементами авторської моделі.

2. Аналізуючи етап інституційної адаптації польських правих до умов масштабної безпекової кризи після 2022 року, здобувачу варто було б детальніше зупинитися на тому, як саме фактор російської агресії вплинув на внутрішні ідеологічні розколи всередині правоконсервативного табору (зокрема, на рівні риторики окремих радикальних та поміркованих суб'єктів).

3. При застосуванні розробленої системи емпіричних індикаторів (зокрема, транснаціональної взаємодії) доцільно було б ширше розкрити динаміку відносин польських правоконсерваторів із європейськими партійними сім'ями у Європарламенті наприкінці досліджуваного періоду (2024–2025 рр.), коли відбувалося переформатування коаліцій.

Результати відкритого голосування:

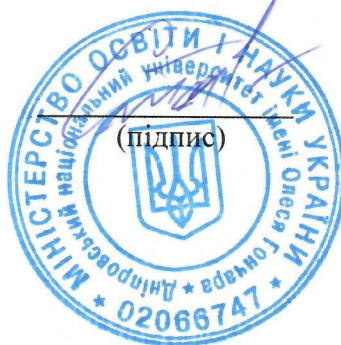
«За» – 5 членів ради,

«Проти» – немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **КОСТЮКУ Антону** ступінь доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 052 Політологія.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Сергій СТАВЧЕНКО